

steder foretaget syn på bygninger, besætning og inventar. De 33 spørgsmål er gengivet side V-VI i indledningen.

Som det vil fremgå af ovenstående er der altså tale om en værdifuld og omfattende kilde til 1700tallets økonomiske og sociale forhold. Det kan bemærkes, at udgivelsen baseres på en renskrift af oplysningerne, selvom konceptet er bevaret, ligesom der er afvigelser til den på grundlag af revisionsprotokollen udarbejdede nye jordebog med hensyn til fæsternavne og afgifter.

Man må vel her tage udgiveren på ordet, når denne påstår, at forskellene er uvæsentlige og at arbejdsindsatsen ved at notere disse afvigelser ikke er lønsom, men lokalhistorikere, der fremtidig skal anvende kildeudgaven, bør være opmærksomme herpå.

Udgiverens bemærkninger må dog lede til spørgsmålet om, hvorvidt der så ikke også blev udarbejdet en lignende oversigt for stamhusets sjællandske godser. En sådan kilde ville jo være en ren lækkerbidsken til sammenligning af forholdene mellem landsdelene.

Desværre har udgiveren givet afkald på at »udmønte revisionsprotokollens mange oplysninger til en samlet fremstilling. Det må overlades til den enkelte bruger at finde frem til de for ham eller hende relevante oplysninger«. I kølvandet på dette afkald følger så også den manglende diskussion af troværdigheden af svarene på de enkelte af de 33 forskellige spørgsmål.

Der er her foretaget et stort arbejde med udgivelsen af en omfattende og nyttig kilde til Gram og Nybøl godssers historie, som lokalhistorikere og personalhistorikere vil vide at sætte pris på, men det må være at håbe, at kildeudgivelsen også på et tidspunkt udmøntes i en samlet fremstilling, gerne ved dens kyndige udgiver.

Finn Stendal Pedersen

Register til Sønderjyske Årbøger 1889-1988. Ved Børge L. Barløse. (Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland, Aabenraa, 1989). 488 s., 225,- kr. (medlemmer 150,-).

Sønderjyske Årbøger 1989. (Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland). 607 s.

Historisk Samfund for Sønderjylland har markeret Sønderjyske Årbøgers hundredeårsjubileum blandt andet ved at udsende en meget stor årgang af årbogen samt et registerbind til årbøgerne dækkende alle årgange 1889-1988.

Kumulerede registre og indholdsfortegnelser er en god idé og en nødvendighed, når det drejer sig om at overskue indholdet i tidsskrifter og årbøger. I dette tilfælde er der oven i købet tale om en nybearbejdning, ikke bare en ajourføring af tidligere registre, og resultatet er blevet et emneunderdelt stedregister, et personregister, en systematisk ordnet fortegnelse over artikler, en fortegnelse over anmeldelser samt et forfatterregister. Disse hjælpemidler gør det muligt hurtigt og sikkert at overskue Sønderjyske Årbøgers første 100 år.

Årbogen 1989 er meget stor. Af indholdet kan nævnes oversigtsartikler, dels af tidligere redaktører, der gør status over arbejdet med årbogen, og dels af Inge Adriansen og Henrik Fangel, der giver en meget fyldig oversigt over lokalhistorisk arbejde i Sønderjylland 1889-1989.

Blandt de egentlige artikler spænder emnerne vidt: økonomisk historie (f.eks. om oksehandelen, åbenråskibes middelhavssejlad, tilvirkning og salg af tekstiler), arbejderhistorie, jordkamp, nationale mindretal, personalhistorie med mere. Også tidsmæssigt kommer man vidt omkring fra diskussionen om anglernes hjemsted via senmiddelalderlige bønders kontakt med

omverdenen og kildeværdien af fotografierne fra krigen i 1864 til de nationale mindretal idag.

Til lykke til Historisk Samfund for Sønderjylland. Årbogen 1989 og regi-

stret 1889-1988 er en flot markering af Sønderjyske Årbøgers 100års jubilæum.

Tove Elklit

NORDEN

Fred Singleton: *A Short History of Finland*. (Cambridge University Press, 1989). 211 s.

Fred Singleton, der var Senior Research Fellow, Postgraduate Faculty ved universitetet i Bradford, døde kort før nærværende publikations udgivelse. Han var i eminent grad kvalificeret til at skrive om finsk historie ud fra sit indgående kendskab til finsk sprog, litteratur og politik, som han havde beskæftiget sig med i mere end 30 år.

For første gang foreligger der på engelsk en overskuelig, kortfattet fremstilling af Finlands historie, geografi og samfundsforhold. Denne bog giver læseren en læseværdig, autoritativ indførelse i folkets historie og tilværelse samt landets nuværende stilling i verden af i dag.

Den historiske udvikling følges fra de første bosættelser omkr. 7000 f.Kr. til moderne tid. Fred Singleton gennemgår Finlands fordums tilknytning til Sverige, det efterfølgende omskiftelige forhold til Rusland gennem snart to århundreder og republikkens præstationer i efterkrigstiden. Forfatteren redegør for, hvordan en lille nation, placeret i en ugunstig geopolitisk situation, vandt sin selvstændighed og sluttelig har opnået en høj levestandard og en beundringsværdig social og politisk stabilitet ved at indrette sig efter virkelighedens krav i et barsk milieu.

Kapitelinddelingen følger de traditionelle store linier og skelsættende begivenheder i landets historie med en side-

løbende grundig behandling af den økonomiske, sociale og kulturelle udvikling. De første tyve sider omhandler de geografiske og etnografiske forhold; dernæst følger kapitler om Gustav Vasa, reformationen, Finlands rolle som medspiller i den svenske stormagtstid og kampen om suprematiet i Nord- og Østeuropa. På Trediveårskrigen tyske slagmarker var det finske elitekavalleri uimodståeligt, når det på de rappe heste drøede frem under feltråbet »hakkaa päälle« (hug til!) (s. 43).

I løbet af 1700-tallet sporede en tiltagende orientering mod øst, der kulminerede med Anjala-forbundet og freden i Frederikshamn i 1809 og tsar Alexander den Førstes højtidelige løfter til de finske stænder på landdagsmødet i Porvoo (Borgå) (s. 60-65).

Tsarens personlige repræsentant i storhertugdømmet Finland var generalguvernøren, som fra 1809 til 1917 ufravigeligt var en russer. Han var formand for senatet, der fungerede som en slags finsk regering; her blev forhandlingerne ført på svensk, som generalguvernøren ikke forstod, hvorfor han overlod posten til næstformanden, der var finne. Han blev på den måde de facto førsteminister i Finland. Singleton paralleliserer denne udvikling med den tilsvarende i England, hvor den tysktalende kong Georg I var ude af stand til at lede kabinetsmøderne; derfor gled ordførerskabet over til Robert Walpole, der faktisk blev den første britiske premierminister (s. 68).